

## Türkçe Baskıya Önsöz

**B**enjamin Kilborne uzun bir zaman içinde biriktirdiği ve harmanladığı bilgi birikimini on yılı aşkın bir sürede kaleme almış ve kitabın ilk kısmı ortaya çıkmıştır. Bu bölüm Amerika’da yayınlanmadan önce ilk kez Türkiye’de yayınlanmaktadır. Antropoloji, felsefe, edebiyat, dinler tarihi, sosyoloji, mitoloji gibi birçok alandaki bilgi birikimini psikanalitik bakış açısı ile birleştirerek başta utanç, günah, nazar, kem göz olmak üzere iyi-kötü, iyilik, kötülük gibi kavramların gelişimini ve toplumsal anlamlarını psikanalizin merceğinden yorumlamıştır.

Kitabın ikinci bölümü 2002 yılında New York State Üniversitesi tarafından yayınlanan *Disappearing Persons, Shame and Appearance* adlı kitabının çevirisidir. Yine bu bölüm de on yılı aşkın bir sürede yaptığı çalışmanın ürünüdür. Burada da utanç dinamikleri, haset, suçluluk kavramları yanında, görme, görünme, görünmek isteme, istememe gibi narsistik ihtiyaçlar ve narsistik yaralanmalar vaka örnekleri ile ele alınmıştır.

Varoluşa ait bilimsel yöntemlerle açıklanamayan birçok sorunun inanç sistemleri ile açıklandığını dile getiren Kilborne inanç sistemlerinden başlayarak ele aldığı kavramları ustaca psikanalitik dile çeviriyor ve merkeze psikanalizi alarak yaptığı yorumlarla oldukça zengin bir bilgi birikimini bizlere sunuyor.

Benjamin Kilborne, gerek Türkiye’de gerekse uluslararası arenada psikanalizin gelişmesine katkıda bulunmuş Uluslararası Psikanaliz Derneği IPA’nın (International Association of Psychoanalysis) saygın eğitim analistle-

rinden birisidir. Psike İstanbul Psikanaliz Derneği kurulmadan önce psikanalizle ilgilenen bizlerle çalışmaya başlamış ve gerek özverili biçimde bilgi birikimini aktarması gerekse dostluğu ve önderliği ile grubumuzun gelişiminde önemli katkıları olmuştur.

Psikanalist kimliğinin yanında Avrupa ve Amerika’da saygın üniversitelerde öğretim üyeliği yapmış, aynı zamanda gerek bu dönemde gerekse sonrasında çok sayıda psikanalistin yetişmesine katkıda bulunmuştur. Özellikle son yirmi yılını utanç dinamikleri ve kültürle ilişkisi konulu çalışmalara ayırmıştır. Bu konuda çeşitli dillere çevirilmiş kitapları ve çok sayıda makalesi ve bilimsel kongrelerde sunumları bulunmaktadır.

Kitabın üçüncü kısmında Türkiye’de yetişen bir analist adayı olarak Türkay Demir eğitimcilerinden olan Kilborne’un görüşleriyle kendi teorik ve pratik bilgi birikimini bütünleştirerek kitaba güzel bir son bölüm kazandırıyor. Duygu, duygulanım, duygudurum gibi temel kavramlara açıklık getirerek başladığı yazısında utanç ve suçluluk duygusu arasında ayrımı metinler eşliğinde tartışmaktadır. Yazının devamında ergenlerde utanç kavramını kendi kişisel deneyimlerinde de yola çıkarak vaka örnekleri ile zengin bir şekilde işliyor. Duygu olarak utancın erken çocukluktan itibaren gelişimi ve ergenlikte ortaya çıkan tablolar böylece kitabı tamamlayıcı bir bölüm oluşturuyor.

SİBEL MERCAN

## Önsöz

**B**u kitabın yazımı yirmi yılı aşkın bir süre aldı. Bu süre zarfında geçirdiği sayısız değişimin sonucunda manzaranın ana hatlarının ortaya çıktığını umuyorum. Edebiyat, tarih, antropoloji ve klinik psikanaliz alanlarında eğitim görmüş birisi olarak, bu kitapta, psikokültürel bir krizi, görünüm, utanç ve hasede dair bir krizi tanımlamak için hümanistik geleneğimizden faydalandım. Temel tezim ne özgün ne de sarsıcı: Nasıl göründüğümüzü kontrol ederek nasıl hissettiğimizi kontrol etmeye çalışıyoruz. Bu dinamikler hem utanca hem de hasede yol açıyor; zira utançta kişi kendisini gizlemeye ihtiyaç duyuyor, hasette ise ötekilerin kendisinin görece yetersiz görünmesine neden olduğunu hissediyor.

Yöntemlerim hakkında birkaç şey söyleyeyim. Aslında bu kitap, benim utanç dinamikleri, görünüm kaygısı ve hasetle ilişkilendirdiğim, bastırma ve otosansürden sorumlu psikolojik süreçleri tanımlamak ve derinlemesine çalışmakla ilgili klinik güçlüklerden ortaya çıktı. Beni bu mücadeleye sürükleyen hastalarım, şiddetli kafa karışıklığı, acı ve umutsuzluk içerisindeyken bile analizlerini devam ettirmekteki azimleri ve cesaretleriyle beni sürekli olarak yüreklendirmiş ve etkilemişlerdir. Bu hastaların analizlerinden bölümler kitabın ikinci kısmında görülmektedir.

Utanç, görünüm ve haset konuları ve bunların türleri kitabın farklı kısımlarını bir araya getirmektedir. Psikodinamiklerle ilgili tanımların psikanalist ve psikoterapistler için faydalı olacağını ümit ediyor, kitabın üniversite öğrencileri ve geniş bir okuyucu kitlesi için erişilebilir olacağına inanıyorum.

Beni bu konu hakkında yazmaya iten psikanaliz oldu. Ancak bu dinamiklerin keşfinde sadece psikanalizin kapsamı ile sınırlı kalamaz. Birçok psikanalist, çalışmalarının esasını bilinçdışının oluşturduğunu, kültürel ve sosyal bağlamın odaklarını dağıttığını, bu odağın etkili olabilmesi için bireysel psikodinamiklere ve aktarım görüngüsüne yoğunlaşılmasının gerekli olduğunu varsayar. Benim yaklaşımım biraz farklı. Antropoloji ve tarih alanında eğitim almış birisi olarak, bana göre bilinçdışı olarak anlaşılan kavram, tek bir insanınkinden daha büyük travma, felaket ve trajedilere yer açmalıdır. Elbette bir psikanalist olarak bireysel deneyimin bilinç dışı boyutlarına odaklanabilmenin de aynı ölçüde önemli olduğunu düşünüyorum. Ancak bu ikisi, kuşakaşkın travmada da olduğu gibi, ister istemez birbirleriyle örtüşürler. Utanç ve haset, hepimizin tanıdık olduğu duygular oldukları halde, ilişkisel bir bağlam olmadan, hayalî ya da gerçek, bizi aynı anda hem hayal eden hem de gören ötekiler düşünülmeden anlaşılamaz.

Kitabın haset üzerine olan ilk kısmı, ikinci kısımda yer alan düşüncelerin detaylandırılması suretiyle, aslında ikinci kısımdan daha sonra yazılmıştı. Hasedin dinamiklerini tarif etmeyi amaçlıyordum. Ancak tarih ve edebiyatın sunduğu daha geniş bağlam olmadan; örneğin Hristiyan geleneğindeki Şeytan'ın hasetle nasıl ilişkilendirildiğini ve hasedin nasıl duyguların en nefret duyulanı haline geldiğini, Şeytan'ın utancının ve hasedinin tümgüçlü ve herşeyi bilen Tanrı tanımı ile yakından ilgili, Tanrı'nın zaferinin Şeytan'ın utancı ve hasedi olduğunu göz önüne almadan bunu gerçekleştiremezdim.

Utancın dinamikleri ile ilgili keşfime başladığımda, kendimi karşı konulmaz bir biçimde Luigi Pirandello'nun eserlerinin cazibesine kapılmış halde buldum. Bunda, Pirandello'nun görünüm ve kimlik konularını insanın trajedisinin ve bir insanlık algısının temeli olarak ele alış şeklinin payı büyük oldu. Bir süre için kitabımın kolaylıkla, eserlerinde anlatmaya çalıştığım şeyin aciliyetini ve acısını açıkça hissedebildiğim Pirandello hakkında bir kitap haline gelebileceğini düşündüm. Katkıda bulunan bir başka etken, Paris'te bir çocuk yetiştirdikten sonra yirmi yıl boyunca Los Angeles'ta yaşamış olmanın sunduğu karşıtlıklardı. Paris güzelliği, insan deneyimlerinin ve ilişkilerinin yoğunluğu ile beni şaşırtmaktan hiç vazgeçmezken Los Angeles yanılısına ve kuruntuyla beslenir, hiçbir şeyin hiçbir zaman görüldüğü gibi olmadığına dair sürekli olarak teminat verir. Bunlara ek olarak, anlayamadığım birçok şeyle karşı karşıya kalmanın yol açtığı ümitsiz bilmezlik duygularımın utancını hissettiğim İstanbul'da, ilham verici eğitimlik ve süpervizörlük deneyimle-

rim oldu. İnsan deneyiminin bana uzak boyutlarının açıkça farkına varmak hem ayıltıcı hem de son derece tatminkârdı.

Neticede ortaya çıkan, daha geniş tarihsel ve toplumsal dinamikler hakkında düşünmek için klinik kavramlardan ve psikanalitik kavramları yeniden incelemek için bu dinamiklerden yararlanan bir kitap oldu. İlerleyen sayfalar, bir bakış açısına göre uygulamalı edebiyat ve uygulamalı psikanalizin bir karışımı, bir başka bakış açısına göre ise bir klinisyenin, utanç, görünüm ve hasedin dinamiklerini hümanistik geleneğimizle ilişkilendirilerek canlandırma girişimidir. Sonucu, merak uyandırıcı, tesirli ve kışkırtıcı bulacağınızı ümit ediyorum.